

ВОЛОДИМИР ПОГРЕБНЯК

(Полтава)

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Інтернаціоналізація Британської вищої освіти проаналізована в контексті світових інтеграційних і глобалізаційних освітніх тенденцій. Розглянуті основні засоби стимулювання іноземних студентів до навчання у вищій школі Великобританії.

***Ключові слова:** євроінтеграція, інтернаціоналізація вищої освіти, подальша й вища освіта, професійна підготовка, міжнародна діяльність вищого навчального закладу, полікультурність.*

Сучасні глобалізаційні й інтеграційні світові процеси зумовлюють кардинальні зміни в новітній педагогічній теорії й практиці, стають одним із визначальних чинників актуалізації потреби в інтернаціоналізації вищої освіти України. Насамперед інтернаціоналізація вищої освіти за нових соціокультурних умов сприятиме підготовці висококваліфікованого фахівця на рівні світових і європейських стандартів, забезпеченню адаптації випускників вітчизняних вишів до міжнародного ринку праці.

Таким чином, уважаємо інтернаціоналізацію надзвичайно важливим інструментом розв'язання викликаної глобалізацією сучасної кризи виховання й освіти, оскільки саме міжнародна співпраця інституцій вищої освіти, спрямована на підвищення якості підготовки фахівця, сприяє гармонізації відносин представників різних країн і культур на гуманних і демократичних засадах. В умовах європейської й світової консолідації інтернаціоналізація вищої освіти поступово перетворюється на один із пріоритетних педагогічних напрямів, плідна розробка якого з метою подальшого впровадження перспективних теоретичних і практичних здобутків є визначальною передумовою демократизації вітчизняної освітньої системи зокрема й оновлення українського суспільства в цілому.

Зважаючи на повсякчасну економічну, політичну й культурну (освітню, наукову) інтеграцію, проблема інтернаціоналізації вищої освіти як *процесу систематичної реалізації міжнародного складника (організаційної структури й змістового наповнення) в освітній системі, а також ґрунтовного дослідження ринку вищої освіти та міжнародної діяльності вищого навчального закладу* набуває все більшої ваги. Європейський вибір України актуалізує проблему інтернаціоналізації й у вітчизняній вищій освіті. Саме з цієї причини особливе значення має всебічне дослідження світового теоретичного й практичного досвіду в царині інтернаціоналізації вищої освіти.

Наведене зумовлює значний інтерес учених до вивчення *наукових основ*, а також *розробки методичного супроводу інтернаціоналізації вищої освіти у педагогічній теорії й освітній практиці*. Зокрема, теоретичні засади інтернаціоналізації освіти розкриті в наукових дослідженнях Н. Авшенюк, Т. Веллі, О. Джуринського, Л. Пуховської, Ю. Річардсон, О. Сухомлинської й ін.; розвиток вищої освіти у світовому та європейському контексті вивчають В. Андрущенко, Б. Бернардо, О. Галус, Ж. Лемассен, М. Лещенко, Дж. Найт, О. Овчарук, А. Сбруєва та ін.; зарубіжний досвід інтернаціоналізації освіти узагальнено Л. Курій, Б. Мітчелом, Н. Муқан, А. Чирвою, К. Хітер та ін.

Таким чином, актуальність окресленої проблеми й недостатнє використання світового досвіду інтернаціоналізації вищої освіти у практиці вітчизняних вишів визначили один із аспектів питання, розкриттю якого присвячено статтю: *З'ясування й узагальнення організаційних засад інтернаціоналізації вищої школи Великобританії з метою подальшої творчої інтерпретації та впровадження її результативних теоретичних і практичних здобутків як суттєвої умови демократизації та підвищення якості вищої освіти України.*

Членство Великобританії у Європейській співдружності забезпечує партнерство в галузі освіти з іншими країнами, ініціювання цілої низки освітніх проектів професійної підготовки й ідей молодіжної політики, серед яких пріоритетне місце належить програмам «Сократ», «Еразмус», «Коменіус», «Лінгва», «Леонардо да Вінчі», «Молодь для Європи III». Коротко зупинимось на характеристиці кожної з них.

«Сократ» – це акційна програма освітньої підтримки в межах країн-членів Співдружності. Програма містить три підпрограми з чітко визначеною метою: «Еразмус» – спрямовується на забезпечення взаємозв'язків у системі вищої школи; «Коменіус» – удосконалення змісту й методики шкільної освіти; «Лінгва» – передбачає розвиток мовної компетентності. Координацією різних напрямів у контексті названих програм займається Британська Сократ-Еразмус Рада (UKSEC – The UK SOCRATES Erasmus Council).

«Леонардо да Вінчі» – також акційна програма професійної підготовки. Вона охоплює міжнародні пілотні проекти, початкову професійну орієнтацію й підготовку, обмін викладачами й студентами, бізнес-консультантами й менеджерами.

«Молодь для Європи III» – програма обміну студентами з метою надання молоді можливості здійснювати соціальну, громадську й іншу добродійну діяльність у межах Об'єднаної Європи [5].

Британія бере участь у Європейському Соціальному Фонді (*The European Social Fund*), який має на меті розширення можливостей працевлаштування в Євросоюзі через спільне фінансування професійної підготовки, супроводу кар'єрного зростання й проектів удосконалення фахових здібностей і якостей. Університети, коледжі, освітні й промислово-виробничі інституції країни мають можливість одержувати науково-методичну й фінансову підтримку різноманітних освітніх проектів із Європейського Фонду Регіонального Розвитку (*The European Regional Development Fund*), упорядкування діяльності якого у Великобританії покладене на уряд.

Великобританія є членом багатьох інтернаціональних організацій, які забезпечують міжнародне співробітництво у галузі освіти й професійної підготовки. Насамперед, це участь у більшості проектів ЮНЕСКО для забезпечення обміну науковими знаннями й розробками між 186-а країнами-членами й допомоги у розвиткові інтелектуального потенціалу людства. Політика Британії в освіті відображена в проектах ЮНЕСКО стосовно вимоги забезпечення права на загальну середню освіту й розробки освітніх стандартів у відповідності до потреб цивілізації у XXI столітті. Британські освітні організації проводять консультативну роботу в межах місії ЮНЕСКО з питань удосконалення освіти дорослих і здійснюють заходи з поширення й популяризації новітніх освітніх технологій у всьому світі. У вищій освіті Великобританії понад 80 університетів (усього в країні 142 вищі навчальні заклади) систематично залучаються до науково-педагогічних досліджень різних аспектів освіти й виховання в контексті діяльності ЮНЕСКО [4].

Окрім цього, активно працює на розвиток освітньої галузі Співдружність (*The Commonwealth*) – асоціація 54 незалежних держав, об'єднаних спільністю мови, культури й правовідносин, яка спрямовує свої зусилля на забезпечення загальних інтересів людей, які живуть у цих країнах. Одним із провідних завдань Співдружності є створення умов для обміну освітнім досвідом і слухачами вищої школи.

Тому ключовим підрозділом Співдружності є організація, яка забезпечує дистанційне навчання (*The Commonwealth of Learning*) [8].

Організація Економічного Розвитку (OECD) теж забезпечує обмін кращими здобутками освітньої практики й інноваційної політики між 29-а країнами-членами, реалізуючи, однак, свою основну місію – сприяння економічному розвитку. Завданнями цієї організації є також технічна кооперація й порівняльний аналіз освітніх цілей і одержуваних результатів.

Міжнародна Організація Праці (The International Labour Organization) і *Рада Європи (The Council of Europe)* відповідають за дотримання прав людини у європейському регіоні, зокрема займаються питаннями працевлаштування, аналізом ринку праці європейських країн, удосконаленням професійної освіти й системи перекваліфікації. У компетенції цих органів також мовна освіта й громадянське виховання, розробка освітніх стандартів.

Британська Рада (The British Council) є спеціальною інституцією для налагодження культурних зв'язків поза межами Великобританії. Діяльність цієї організації охоплює 109 країн. Напрями її роботи не є однаковими для різних держав, однак типовими є бібліотечні й інформаційні сервіси, мистецтво, наука й освітні послуги, проведення семінарів і конференцій, освітній і кадровий обмін, організація спільних проектів і довготермінових зв'язків. Рада забезпечує підтримку іноземних студентів у Великобританії [6, с. 53-54].

Центральне Бюро з освітніх візитів і обміну (The Central Bureau for Educational Visits & Exchange) працює у межах Британської Ради й отримує фінансову підтримку уряду в питаннях забезпечення розвитку освітньої системи на всіх рівнях і запровадження світових освітніх стандартів. Бюро покликане створювати належні умови для вчителів, викладачів і студентів із інших країн. Для педагогічних кадрів розробляються програми стажування, пропонуються мовні курси й участь у міжнародних науково-педагогічних дослідженнях. Завдяки діяльності Центрального Бюро молодь із різних країн має можливість налагоджувати й підтримувати зв'язки між навчальними закладами й відвідувати літні табори англійської мови [7, с. 5].

Ліга Співдружності з обміну педагогічними кадрами (The League of Exchange of Commonwealth Teachers) здійснює керівництво й розпоряджається фінансами, які надаються урядом для впорядкування системи взаємозв'язків та обміну практичним досвідом і результатами науково-педагогічних досліджень.

Система *подальшої (further)* і *вищої (higher)* освіти Великобританії заохочує студентів із усіх країн до вдосконалення освітніх, комерційних, політичних знань і навичок, досягаючи в цій сфері значних результатів і маючи високу авторитетність серед інших держав світу завдяки різноманітності пропонованих можливостей і якості освітніх послуг.

Іноземні студенти можуть опановувати різноманітні курси професійного спрямування (*подальша освіта*), а також інтенсивні курси першого ступеня (*університетська освіта*), післядипломної освіти й наукового рівня.

Як відомо, одним із основних показників високого ступеня інтернаціоналізації вищої освіти є зростання кількості іноземних студентів та урізноманітнення шляхів здобуття освіти за кордоном. Упродовж 2000-2006 років кількість іноземних студентів у світі загалом зросла на 54,4 % (з 1,9 до 2,9 млн. осіб), щорічний приріст у середньому склав 7,5 %. У 2009 році частка іноземних студентів у загальній чисельності студентів світу складала $\approx$ 2 %. При цьому найбільшими країнами-реципієнтами іноземних студентів є США (19,7 %), Великобританія (11,6 %), Німеччина (8,6 %), Франція (8,2 %), Австралія (7 %), Канада (4,4 %) та Японія (4,2 %) [2, с. 270].

Унаслідок ґрунтовної організаційно-функціональної перебудови вищої школи Великої Британії значно зросла кількість іноземних студентів, залучених на навчання до британських університетів та інших закладів освіти аналогічного рівня. Наприклад, співвідношення систем вищої освіти Великої Британії і США за цим показником становить один до двох (частка Великої Британії на світовому ринку освіти становить 16 %, у США – 32 %); при цьому в Британії налічується менше 150 закладів вищої освіти, у США – понад 4000 [1, с. 29].

Щороку в системі подальшої і вищої освіти Великої Британії стаціонарно знання здобуває понад 250 тис. студентів із усього світу. Більше 35 тис. із них – вихідці з європейського регіону (40 % складають студенти з країн Співдружності). Крім цього, кілька тисяч студентів щороку проходять стажування з великої кількості професій, зокрема у сфері послуг, юриспруденції, банківській і підприємницькій діяльності. Завдяки іноземним студентам національна економіка Великої Британії щорічно отримує понад \$ 5 млрд. Національно-державну приналежність іноземних студентів у Великобританії представлено у таблиці 1 [3, с. 40-41].

Департаменти Британської Ради в усіх країнах надають детальну інформацію про можливості здобуття освіти у Великобританії, включаючи витрати на навчання й проживання, різноманітні схеми розподілу навчального часу тощо. У Великобританії також створено спеціальну організацію – *Раду з Міжнародної Освіти Великої Британії (The UK Council for International Education – UKCOSA)*, яка поширює відомості про освітні можливості для іноземних студентів і співпрацює з ними. До інституції входять усі британські університети, понад 100 коледжів подальшої освіти, кілька громадських організацій, незалежні студентські гуртожитки та ін.

У зв'язку зі значним збільшенням в останні роки кількості іноземних студентів, які прагнуть здобувати подальшу або вищу освіту в Британії, уряд країни надає значну увагу вивченню англійської мови як іноземної. Щороку збільшується число курсів і приватних шкіл англійської мови. Британська Рада підтримує 250 із них. Також уряд надає різноманітну науково-методичну допомогу стосовно вивчення англійської мови в країнах, що розвиваються. Важливе місце у питанні поширення англійської мови за межами Великобританії належить освітнім програмам *Британської телерадіомовної корпорації (BBC – The British Broadcasting Corporation)* [4].

Своєрідністю вирізняється британська система фінансового заохочення молоді до здобуття освіти. У Великобританії більшість студентів із інших країн самостійно покривають видатки на освітні послуги або одержують освітні гранти від урядів своїх держав. Однак Британський уряд підтримує більше 21-ї тис. іноземних студентів через різноманітні стипендіальні схеми, витрачаючи на це понад £ 140 мільйонів щороку.

Міністерство зовнішніх справ і Департамент у справах Співдружності реалізує особливу програму стипендій і грантів (*The Foreign & Commonwealth Office Scholarships & Awards Scheme*), яка надає можливість кращим студентам і здібній молоді зі 140 країн одержати освіту у Великобританії безкоштовно. З кожним роком розширюється система грантів, започатковуваних приватними й академічними освітніми й індустріальними інституціями. Наприклад, Департамент Міністерства торгівлі й промисловості Великої Британії в Англії й Уельсі займається фінансуванням стипендіальних планів для іноземних студентів торговельних та інженерних спеціальностей.

Існує подібна схема грантів для іноземних студентів і в галузі наукових досліджень (*The Overseas Research Students Award Scheme*), яка надає можливість талановитій молоді з інших країн продовжувати освіту у вищих навчальних закладах Великобританії. Система охоплює також студентів-британців, які прагнуть здобувати освіту за кордоном. Найвідомішими з представлених у Великобританії моделей підтримки й фінансування здобуття вищої освіти є *Стипендії Британ-*

ської Ради (*The British Council Fellowships*), Стипендіальний План Снівдружності (*The Commonwealth Scholarship & Fellowship Plan*), Стипендіальна Схема Фулбрайта (*The Fulbright Scholarship Scheme*), Стипендії Маршала (*The Marshall Scholarships*) Стипендії Ройдса (*The Rhodes Scholarships*), Стипендії Черчилля (*The Churchill Scholarships*) і Стипендії Британської Промислової Конфедерації (*The Confederation of British Industry Scholarships*) [5].

Таблиця 1

**Контингент іноземних студентів
у подальшій і вищій освіті Великобританії (тис. осіб)**

Пріоритетність (№ з. п.)	Країна	Вища освіта				Подальша освіта	Пріоритетність (№ з. п.)	Країна	Вища освіта				Подальша освіта
		післядипломна	першого ступеня	інша	разом				післядипломна	першого ступеня	інша	разом	
1.	Малайзія	2,5	9,2	0,5	12,2	0,3	26.	Данія	0,3	0,5	0,2	1,0	0,1
2.	Ірландська Республіка	1,2	6,9	1,7	9,8	1,3	27.	Швеція	0,2	0,4	0,3	0,9	0,1
3.	Греція	3,8	6,0	0,6	10,4	0,4	28.	Нігерія	0,5	0,4	0,1	0,9	0,1
4.	Німеччина	2,0	3,9	3,6	9,5	0,4	29.	Іран	0,8	0,1	---	0,9	---
5.	Франція	1,7	4,4	2,8	8,9	0,5	30.	Південна Корея	0,6	0,1	0,1	0,8	---
6.	США	2,2	1,1	3,0	6,2	0,1	31.	Бразилія	0,7	---	---	0,8	---
7.	Гонконг	1,1	4,1	0,3	5,4	0,7	32.	Брунеї	0,1	0,5	0,1	0,7	---
8.	Іспанія	0,8	2,2	1,9	5,0	0,8	33.	Швейцарія	0,2	0,4	0,1	0,7	0,1
9.	Сінгапур	0,6	3,3	---	3,9	---	34.	Саудівська Аравія	0,4	0,1	0,1	0,6	0,1
10.	Італія	0,9	1,3	1,0	3,1	0,3	35.	Шрі-Ланка	0,3	0,4	---	0,7	---
11.	Японія	1,9	0,9	0,5	2,7	0,6	36.	Австралія	0,4	0,2	---	0,7	---
12.	Норвегія	0,4	1,6	0,2	2,1	0,1	37.	Оман	0,1	0,3	0,1	0,5	0,2
13.	Нідерланди	0,6	1,0	0,5	2,0	0,1	38.	Ботсвана	0,2	0,4	0,1	0,6	---
14.	Кіпр	0,5	1,4	0,1	2,0	0,1	39.	Індонезія	0,5	0,1	---	0,6	---
15.	Канада	1,1	0,4	0,2	1,7	---	40.	Фінляндія	0,1	0,2	0,3	0,6	---
16.	Тайвань	1,2	0,4	0,1	1,6	0,1	41.	Об'єднані Арабські Емірати	0,1	0,2	---	0,4	0,3
17.	Китай	1,3	0,2	---	1,6	0,1	42.	Бахрейн	0,1	0,1	---	0,2	0,4
18.	Бельгія	0,3	0,9	0,3	1,5	0,1	43.	Мексика	0,6	---	---	0,6	---
19.	Ізраїль	0,2	1,2	---	1,5	---	44.	Танзанія	0,3	0,2	---	0,6	---
20.	Індія	0,8	0,3	0,2	1,3	0,1	45.	Гібралтар	---	0,3	---	0,4	0,2
21.	Кенія	0,3	0,9	0,1	1,3	0,1	46.	Південна Африка	0,3	0,1	---	0,5	---
22.	Пакистан	0,7	0,4	0,1	1,2	0,2	47.	Замбія	0,2	0,3	---	0,5	---
23.	Туреччина	0,9	0,2	0,1	1,2	0,1	48.	Зімбабве	0,2	0,2	0,1	0,5	0,1
24.	Португалія	0,4	0,5	0,2	1,1	0,1	49.	Мавританія	0,1	0,4	0,1	0,5	---
25.	Таїланд	0,6	0,3	0,1	0,9	0,2	50.	Австрія	0,1	0,1	0,2	0,5	---

Отже, проведений аналіз британської системи забезпечення інтернаціоналізації вищої освіти дає можливість зробити такі висновки.

Політика уряду Великобританії в галузі освіти спирається на активну розбудову міжнародних зв'язків для забезпечення участі країни в обміні науковими знаннями в світовому масштабі й доступу представників інших країн до системи вищої освіти Британії з метою поширення досвіду й підвищення її престижу в світі.

Британська система вищої освіти має міцні зв'язки з відповідними галузями інших країн. Університети і коледжі підтримують міжнародні контакти й здійснюють обмін студентами та результатами науково-педагогічних досліджень. Велика кількість студентів із різних країн світу навчається в системі подальшої і вищої освіти Великобританії, опановує англійську мову на спеціальних міжнародних курсах чи відвідує незалежні школи. Так само, багато британців навчаються й здобувають професійні знання за кордоном.

З одного боку, це створює можливості для долучення іноземних студентів до культурної спадщини народів, які утворюють Об'єднане Королівство, з іншого – сприяє поширенню традиційної та сучасної британської культури в світі. Таким чином, *функціонування системи забезпечення інтернаціоналізації вищої освіти Великобританії також створює передумови для реалізації принципу полікультурності в організації й змісті освіти*, що може стати предметом подальшого вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Животовская И. Г. Европейская система образования в условиях глобализации / И. Г. Животовская // Экономика образования. – 2003. – № 4. – С. 24-34.
2. Курій Л. О. Інтернаціоналізація вищої освіти як засіб формування людського потенціалу в контексті міжнародних міграційних процесів / Л. О. Курій // Стратегія розвитку України у глобальному середовищі : мат. IV Міжнародної наук.-практ. конф. 17-19 листопада 2010 р. – Сімферополь : ВіТроПринт, 2010. – С. 269-273.
3. Education & Training in Britain. – L. : Foreign & Commonwealth Office, Oaktree Press, 2010. – 48 p.
4. Education at a Glance : OECD Indicators 2009 [electronic resource]. – URL: www.oecd.org/rights. – 12 травня 2013 року, 20:16.
5. Education for All Global Monitoring Report 2010. Statistical Tables [electronic resource]. – URL: <http://www.unesco.org/globmon/10/stat>. – 10 березня 2013 року, 7:50.
6. Education Trends in Perspective : Analysis of the World Education Indicators. – UNESCO : Institute for Statistics, OECD, 2005. – 232 p.
7. Evaluating Quality in Educational Spaces: OECD / CELE Pilot Project CELE. – 2009. – № 9. – 8 p.
8. Social and Economic Conditions of Student Life in Europe [electronic resource]. – Hannover : Higher Education Information System, 2005. – URL: <http://www.his.de/eurostudent/report2005.pdf>. – 19 квітня 2013 року, 17:30.

ВЛАДИМИР ПОГРЕБНЯК

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Интернационализация Британского высшего образования проанализирована в контексте мировых интеграционных и глобализационных образовательных тенденций. Рассмотрены основные средства стимулирования иностранных студентов к обучению в высшей школе Великобритании.

Ключевые слова: евроинтеграция, интернационализация высшего образования, дальнейшее и высшее образование, профессиональная подготовка, международная деятельность высшего учебного заведения, поликультурность.

VOLODYMYR POGREBNYAK

INTERNATIONALIZATION OF THE HIGHER EDUCATION OF GREAT BRITAIN

Internationalization of British higher education is analysed in the context of world integration and globalization educational tendencies. In new sociocultural conditions internationalization of the higher education will assist the highly skilled specialists training at the level of world and

European standards, providing adaptation of graduating students of the native higher educational institutions to the international labour-market.

Great Britain participating in the European Union provides partnership in educational sphere with other countries, initiation of a number of educational projects of professional training and ideas of youth policy.

Annually in the system of further and higher education of Great Britain over 250 000 of students from the whole world obtain knowledge stationary. More than 35 000 of them are natives from the European region (40 % students are from the countries of the Commonwealth). Moreover, a few thousands of students pass internship from plenty of professions every year, in particular in the fields of services, jurisprudence, banking and enterprise activity.

The policy of government of Great Britain in sphere of education is based on active international connections development for providing participation of the country in scientific knowledge exchange in the world scale and access of representatives of other countries to the British system of higher education with purpose of distribution of experience and increase of its prestige in the world.

The British system of higher education has strong connections with other countries. Universities and colleges support international contacts and perform out the students and results of scientific pedagogical researches exchange. It is proved, that plenty of students from different countries of the world study in the system of further and higher education of Great Britain, learn English on the special international courses or visit independent schools.

The means of stimulation of foreign students to study at the higher school of Great Britain has been analysed.

Keywords: *euointegration, internationalization of higher education, further and higher education, professional training, international activity of higher educational establishment, multiculturalness.*

Одержано 13.05.2013, рекомендовано до друку 20.05.2013.